

Sekcja Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży

Wytyczne dotyczące usług w bibliotekach dla dzieci

* usługi biblioteczne dla dzieci - ważniejsze niż kiedykolwiek dla dzieci i ich rodzin na całym świecie *

Przedmowa

Społeczeństwo globalne i wymogi ery informacyjnej przekształciły bibliotekarstwo i wykorzystanie technologii w celu uznania i rozwoju rewolucji ekonomicznej, kulturalnej i komunikacyjnej we współczesnym świecie.

Wytyczne, w swojej skrótowej postaci, zostały przygotowane przez członków Stałego Komitetu Sekcji Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży jako narzędzie dające się zastosować w bibliotekach o różnej wielkości i poziomie ekonomicznym.

Wytyczne te uzupełniają wcześniejsze publikacje IFLA: *IFLA/UNESCO Manifest Bibliotek Publicznych (The IFLA/UNESCO Public Library Manifesto)*; *Działalność Bibliotek Publicznych: Wytyczne IFLA/UNESCO (The Public Library Service: IFLA/UNESCO Guidelines for Development)* i *Wytyczne dotyczące Usług bibliotecznych dla Młodzieży (Guidelines for Library Services for Young Adults)*.

Wprowadzenie

Usługi biblioteczne dla dzieci nigdy nie były tak ważne jak dzisiaj dla dzieci i ich rodzin na całym świecie. Dostęp do wiedzy i wielokulturowego bogactwa świata, jak również kształcenie ustawiczne oraz umiejętności w zakresie czytania i pisania, stały się priorytetem naszego społeczeństwa. Dobra biblioteka dziecięca zapewnia dzieciom kształcenie ustawiczne i rozwój umiejętności w zakresie czytania i pisania oraz umożliwia im uczestniczenie w życiu społeczności i wnoszenie własnego wkładu do jego rozwoju. Powinna nieustannie reagować na zmiany pojawiające się w środowisku i spełniać potrzeby informacyjne, kulturalne i rekreacyjne wszystkich dzieci. Każde dziecko powinno być zaznajomione z lokalną biblioteką, czuć się w niej dobrze i posiadać umiejętności pozwalające na korzystanie z innych bibliotek.

Cel

Celem wytycznych jest pomóc bibliotekom publicznym w różnych krajach na całym świecie wprowadzić wysokiej jakości usługi dla dzieci.

Adresaci

Adresatami wytycznych są praktykujący bibliotekarze, administratorzy i decydenci biblioteczni, studenci oraz osoby prowadzące programy szkoleniowe z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej.

Część pierwsza

Misja

„Oferując bogatą gamę materiałów i działań, biblioteki publiczne stwarzają dzieciom możliwość doświadczenia radości czytania, zdobywania wiedzy i rozwijania wyobraźni. Dzieci i rodziców trzeba nauczyć, jak robić najlepszy użytek z bibliotek oraz jak kształtować umiejętność posługiwania się mediami drukowanymi i elektronicznymi.

Na bibliotekach publicznych spoczywa szczególna odpowiedzialność wspierania procesu uczenia się czytania oraz promocji książek i innych dokumentów wśród dzieci. Biblioteka musi organizować specjalne imprezy dla dzieci, takie jak opowiadanie bajek czy akcje związane z innymi usługami czy zbiorami. Dzieci należy zachęcać do korzystania z biblioteki od najmłodszych lat – wówczas jest bardziej prawdopodobne, że i w przyszłości pozostaną jej użytkownikami. Trzeba też zadbać o to, aby w krajach wielojęzycznych książki i dokumenty audiowizualne udostępniać dzieciom w ich językach ojczystych.”

Działalność bibliotek publicznych. Standardy międzynarodowe IFLA-UNESCO, 2001 (wyd. polskie 2002)

Część druga

Wychodzenie naprzeciw dziecięcym potrzebom

Konwencja Praw Dziecka Organizacji Narodów Zjednoczonych podkreśla prawo każdego dziecka do rozwoju całego jego potencjału, prawo do swobodnego i nieograniczonego dostępu do informacji, materiałów i programów, dla wszystkich na zasadach równości bez względu na wiek, rasę, płeć, wyznawaną religię, pochodzenie narodowe i kulturowe, język, status społeczny lub osobiste umiejętności i zdolności.

Chociaż dorastanie jest działalnością społeczności lokalnej, a nie globalnym działaniem dla dzieci, to mają na nią wpływ problemy globalne.

Grupy docelowe

Grupy docelowe mile widziane w bibliotece dziecięcej, korzystające indywidualnie lub zespołowo, to:

- niemowlęta i maluchy uczące się chodzić,
- przedszkolaki
- dzieci w wieku do 13 lat
- grupy o specjalnych potrzebach
- rodzice i inni członkowie rodziny
- opiekunowie
- inne osoby dorosłe pracujące z dziećmi, książkami i innymi dokumentami.

Cele

- Zapewnić każdemu dziecku prawo do:
  - informacji
  - kształcenia funkcjonalnego, wizualnego, cyfrowego i medialnego
  - rozwoju kulturalnego
  - rozwoju czytelniczego
  - kształcenia ustawicznego
  - udziału w programach rozwijających jego twórczość, realizowanych w jego wolnym czasie.
- Zapewnić dzieciom swobodny dostęp do wszystkich zbiorów tradycyjnych i elektronicznych
- Zapewnić różne formy aktywności dla dzieci, rodziców i opiekunów
- Ułatwić włączenie się rodzin do społeczności
- Umacniać dzieci i opowiadać się za ich wolnością i bezpieczeństwem
- Zachęcać dzieci by stały się ludźmi ufnymi i kompetentnymi
- Dążyć do pokoju na świecie.

Finansowanie

Dzieci są warte tego by w nie inwestować.

Biblioteki dziecięce potrzebują funduszy na utrzymywanie i doskonalenie jakości materiałów i usług oferowanych publiczności.

Standardowy budżet może być uzupełniany z zewnętrznych źródeł finansowych takich jak:

- granty rządowe (na programy specjalne i nowe inicjatywy)
- organizacje kulturalne (na prezentacje muzyczne, taneczne, teatralne, artystyczne, historyczne i etniczne)
- wydawcy (na spotkania autorskie z pisarzami, ilustratorami i innymi osobami)
- sponsoring (lokalny biznes i organizacje wolontariackie dla wspierania specjalnych imprez)
- agencje pozarządowe
- fundusze okolicznościowe.

Materiały

Biblioteki dziecięce powinny posiadać różnorodne materiały we wszystkich postaciach, odpowiednie do rozwoju dziecka. W tym materiały drukowane (książki, czasopisma, komiksy, broszurki) media elektroniczne (CD, DVD, kasety), zabawki, gry edukacyjne, komputery, oprogramowanie i urządzenia przyłączeniowe.

Kryteria selekcji

Organizując zbiory i usługi bibliotekarze powinni dobierać materiały, które:

- są wysokiej jakości
- są odpowiednie do wieku odbiorców
- są aktualne i rzetelne
- odzwierciedlają różnorodne wartości i opinie
- odzwierciedlają kulturę lokalnej społeczności
- wprowadzają do społeczeństwa globalnego.

Przestrzeń

Dzieci w każdym wieku powinny postrzegać bibliotekę jako otwarte, przyjazne, atrakcyjne, stymulujące i nie zagrażające im miejsce do odwiedzania.

Idealnym rozwiązaniem jest, aby na usługi dla dzieci była przeznaczona oddzielna przestrzeń w bibliotece, która musi być łatwo rozpoznawalna (np. specjalne meble, dekoracje, kolory) i oddzielona od innych części biblioteki.

Biblioteki oferują publiczną przestrzeń, w której dzieci mogą się spotykać na miejscu lub w cyber-przestrzeni.

Usługi

Usługi dla dzieci powinny być uznawane za ważne i traktowane na równi z usługami dla dorosłych.

Biblioteki dziecięce powinny zaspokajać potrzeby informacyjne, kulturalne i rekreacyjne społeczności dziecięcej poprzez:

- udostępnianie różnorodnych materiałów
- oferowanie usług informacyjnych
- pomaganie dzieciom w wyborze materiałów
- angażowanie dzieci do dokonywania doboru materiałów i rozwoju usług bibliotecznych
- oferowanie szkoleń w zakresie umiejętności bibliotecznych i informacyjnych
- podejmowanie działań motywujących (promocja czytelnictwa)
- oferowanie programów rozwijających kreatywność i organizowanie spotkań poświęconych opowiadaniu (bajek, historyjek, legend, itp.)
- kształcenie rodziców i opiekunów
- dostarczanie informacji i organizowanie szkoleń dla opiekunów, nauczycieli przedszkoli, szkół i bibliotekarzy
- współpracę i wspieranie środowiskowych organizacji i instytucji.

Współpraca w sieci środowiskowej

Współpraca sieciowa z innymi organizacjami i instytucjami w społeczności lokalnej jest ważna i korzystna.

- Badanie informacyjnych i kulturalnych potrzeb społeczności oraz próba ich zaspokojenia za pośrednictwem zasobów bibliotecznych sprawia, że lokalne instytucje nie konkurują ze sobą, ale współdziałają dla dobra dzieci.
- Szkoły są ważnymi partnerami. Biblioteka szkolna wspiera proces wychowawczy a biblioteka dziecięca zajmuje się samokształceniem i czytaniem dla przyjemności.
- Centra opieki zdrowotnej, centra opieki dziennej, przedszkola i inne instytucje opiekuńcze są niezbędnymi i pożądanymi partnerami, zwłaszcza w promowaniu działań czytelniczych dla dzieci, rodziców i profesjonalistów.

Reklama

Przy rosnącej rywalizacji o czas i zainteresowania dziecka najważniejszy jest pozytywny publiczny wizerunek biblioteki dziecięcej.

Czytelnictwo oraz umiejętność czytania i pisanie są niezbędne do komunikowania się i ich wartość musi być stale wzmacniana.

Personel

Efektywne i profesjonalne prowadzenie biblioteki dziecięcej wymaga wyszkolonych i zaangażowanych bibliotekarzy dziecięcych.

Do pożądanых cech należą:

- entuzjazm
- komunikatywność, umiejętności interpersonalne, pracy zespołowej i rozwiązywania problemów
- zdolność do współpracy i współdziałania w ramach sieci
- zdolność do inicjowania, bycia elastycznym i otwartym na zmiany
- zdolność do analizowania potrzeb użytkowników, planowania, zarządzania oraz oceny usług i programów
- zapał do uczenia się nowych umiejętności i rozwoju zawodowego.

Bibliotekarze dziecięcy potrzebują również wiedzy i rozumienia:

- psychologii i rozwoju dziecka
- teorii w zakresie rozwoju czytelnictwa i jego promocji
- możliwości kulturalnych i artystycznych
- literatury dla dzieci, zarówno w postaci książkowej jak i na innych nośnikach.

Zarządzanie i ocena

Ważne jest aby ci, którzy zarządzają usługami bibliotecznymi dla dzieci uczestniczyli w procesie planowania obejmującego bibliotekę jako całość, co zapewni świadomość i wsparcie dla usług dziecięcych w ogólnych i długoterminowych planach biblioteki.

Rzetelna informacja na temat wykonania pracy jest konieczna do oceny i doskonalenia wydajności

- należy gromadzić dane statystyczne dotyczące zbiorów, personelu, usług, udostępniania, działań, itp. aby zapewnić informacje potrzebne do planowania, uzasadnienia wykorzystania środków i podejmowania świadomych decyzji kierowniczych
- trzeba dokonywać pomiaru wykonania zadań przez pracowników zgodnie z wymogami kompetencyjnymi określonymi w standardach.

Część trzecia

Zabiegamy o twój współudział!

- Stały Komitet Sekcji Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży potrzebuje twojej pomocy.
- Prosimy, dołącz do Sekcji i przyslij przykłady swoich „najlepszych praktyk”, które mogłyby być przedstawione na stronie internetowej IFLA, w części dotyczącej Sekcji.
- Prosimy, przyslij informacje do Przewodniczącego Komitetu lub do Koordynatora ds. Informacji, w celu ich opracowania i dołączenia.

Dalsze informacje

Ta broszura została przygotowana przez Sekcję Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży IFLA i sfinansowana wspólnie z Medvescak Public Library w Zagrzebiu, w Chorwacji (grudzień 2003).

Jeśli jesteś zainteresowany pracą Sekcji zostań członkiem IFLA i zarejestruj się w Sekcji.

IFLA

W sprawie dodatkowych informacji proszę kontaktować się z Sekcją poprzez IFLANET (<http://www.ifla.org>). Papierowa wersja pełnego tekstu wytycznych może być zamówiona u Koordynatora ds. Informacji.

Niniejsze wytyczne są oparte na wstępnej wersji tekstu, przygotowanej przez Grupę Roboczą Sekcji oraz jej współpracowników i traktowane jako materiał roboczy. Zob.

<http://www.ifla.org/VII/s10/index.htm>

Tłumaczenie Elżbieta Barbara Zybert